

ГИЁХВАНДЛИККА ҚАРШИ КУРАШ

унда ҳуқуқий тарғибот тадбирлари муҳим аҳамиятга эга

Инсоният тараққиётнинг янги-янги чўққиларини забт этмоқда. Бироқ жаҳонда халқлар, миллатлар келажагига таҳдид туғдирувчи бир қанча омиллар ҳамон сақланиб қолмоқда. Ана шундай хатарлардан бири гиёҳвандлик балосидир. Глобал муаммога айланган ушбу иллатга қарши курашишда давлатлараро ҳамкорлик муҳим аҳамият касб этади.

Ўтган асрдан бизга транс-миллий жиноятчиликнинг учта энг хавфли тури «мерос» бўлиб қолган. Уларнинг биринчиси – халқаро терроризм, диң ниқоби остидаги экстремистик, фундаменталистик ва сепаратистик хуружлар, иккинчиси – наркотик моддалар билан савдо қилиш (наркобизнес) ва ниҳоят, учинчиси эса одам савдоси ҳисобланади.

Ҳозирги кунда ер юзидаги наркобизнесда айланаётган пул маблағи дунё аҳолисининг озиқ-овқат, кийим-кечак, турар-жой, таълим тизими ва тиббий хизматга сарфлаётган харажатларидан анча кўплиги ҳеч кимга сир эмас. Энг ачинарлиси, гиёҳвандлик оғир ва ўта оғир жиноятларнинг содир этилишига, оилалар ва миллат генофондининг бузилишига сабаб бўлмоқда.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг маълумотларига кўра дунёда 500 миллиондан ортик одам гиёҳвандлик дардига йўлиққан. Унинг аксарият қисмини 30 ёшгача бўлганлар ташкил

этади. Бунинг оқибатида ҳар йили 200 мингдан ортик киши ҳаётдан кўз юмади. Шу билан бирга, жаҳонда содир этилаётган жиноятларнинг 57 фоизи гиёҳвандлар ҳиссасига тўғри келади.

Шу боис, гиёҳвандликка қарши курашни кучайтириш мақсадида Бирлашган Миллатлар Ташкилоти (БМТ) томонидан «Наркотик моддалар тўғрисида», «Психотроп моддалар тўғрисида» ҳамда «Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши кураш тўғрисида»ги конвенциялар қабул қилиниб, 1987 йил 7 декабрдаги 47/112-сонли резолюциясига кўра 26 июнь – Халқаро наркотик моддаларни суиистеъмол қилиш ва уларнинг ноқонуний айланишига қарши кураш куни деб эълон қилинган. Айтиш жоизки, бунда гиёҳвандликка қарши курашиш бўйича халқаро конференцияда илгари сурилган наркоманиядан холи жамият қуриш йўлида дунё ҳамжамиятини бирлаштириш вояси

муҳим ўрин тутади.

Ўзбекистон – минтақадаги наркобизнес авж олган Афғонистон билан чегарадош. Дунё бозорида тарқатиладиган қорадорининг асосий қисми ушбу давлатда етиштирилиб, уни ноқонуний йўллар билан Марказий Осиё мамлакатлари орқали Фарбга етказишга бўлган уриниш йилдан-йилга кучайиб бормоқда. Шунинг учун юртимизда наркотик моддаларни истеъмол қилиш ва уларнинг ноқонуний айланишига қарши кураш масаласига давлат ва миллатнинг эртасини ҳал этувчи омиллардан бири сифатида қараб келинмоқда.

Аввало, бу каби саъй-харажатларнинг ҳуқуқий асосини мустаҳкамлаш учун қатор норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, хусусан, «Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар тўғрисида»ги ҳамда БМТ конвенцияларини ратификация қилиш ҳақидаги қонунлар қабул қилинди. Бундан ташқари, Наркотик моддаларни назорат қилиш давлат комиссияси тузилди. Унинг 2011 йил 8 июндаги қарори билан Наркотик моддаларнинг суиистеъмоли ва ноқонуний айланишига қарши кураш бўйича 2011–2015-йилларга мўлжалланган комплекс чора-тадбирлар дастури тасдиқланди.

Ушбу дастур асосида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, судлар ва бошқа ваколатли идоралар наркотик моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши кураш бўйича аниқ мақсадли комплекс чора-тадбирларни амалга оширишга, шунингдек, бу иллатнинг тарқалишини олдини олиш, идора-

Ўзбекистон наркотик моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши кураш бўйича халқаро ҳамжамият олдига ўз мажбуриятларини тўлиқ бажармоқда. Буни БМТнинг Марказий Осиёда наркотиклар ва жиноятчилик бўйича минтақавий ваколатхонаси ҳам эътироф этмоқда.

лараро ва халқаро ҳамкорликни янада ривожлантириш масалаларига алоҳида эътибор қаратмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Наркотик моддаларни назорат қилиш миллий ахборот-таҳлил маркази маълумотларида қайд этилишича, 2012 йилда мамлакатимизда ушбу дастурга мувофиқ гиёхвандлик профилактикаси доирасида бир қатор ишлар амалга оширилган. Хусусан, Тошкент врачлар малакасини ошириш институти томонидан наркология хизматини ташкил этиш ҳамда психотерапия бўйича қўлланмалар, беморларни даволаш жараёнида гиёхвандликнинг қайталанишига қарши тренинглар ўтказишга оид ўқув дастурлари ишлаб чиқилган.

Шунингдек, Халқ таълими вазирлиги томонидан Тошкент, Навоий, Бухоро ва Жиззах вилоятларидаги таълим муассасаларининг ўқувчилари орасида гиёх-

вандлик тарқалишининг олдини олиш борасидаги фаолияти ўрганилган. Аниқланган камчиликларни бартараф этиш чоралари белгиланган. Бундан ташқари, вояга етмаганлар орасида профилактик тадбирларнинг янги шакл ва услубларини ишлаб чиқишга алоҳида эътибор қаратилди.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги эса «Камолот» ЁИХ билан ҳамкорликда олий таълим муассасаларида ташаббускор талабалардан иборат «Соғлом турмуш тарғиботчилари» ва «Фаол қизлар» клубларини ташкил этган. Улар ўртасида турли спорт мусобақалари уюштирилмоқда. Шу жумладан, «Камолот»нинг кўнгилли ёш тарғиботчилари мутахассислар кўмагида республиканинг барча ҳудудларида тарғибот ишларини амалга оширишмоқда.

«Маҳалла» хайрия жамоат фонднинг ҳудудий тузилмалари томонидан 1,13 млн. нафардан зиёд ўсмир

иштирокида «Маҳаллаимиз паҳлавонлари» ва «Футболимиз келажаги», 22 минг нафардан ортиқ бола жалб этилган «Ўзбек жанг санъати» турнирлари ўтказилган. Оилаларда соғлом турмуш тарзини шакллантиришга қаратилган «Отам, онам ва мен – спортчи оила» мусобақаларида 62 мингдан зиёд оила қатнашган.

Ички ишлар вазирлиги, ҳокимликлар, манфаатдор идора ва ташкилотлар ҳамкорлигида ҳар йили февраль ойида «Ёшлар орасида наркотик моддаларнинг тарқатилишига қарши кураш ойлиги»ни ўтказиш анъанага айланди. Ўтган йилги ойликда наркотик моддалар билан боғлиқ ҳуқуқбузарликлар содир этилишининг олдини олиш, ушбу оғу олди-сотдиси билан шуғулланувчиларни аниқлаш ва фаолиятига чек қўйишга қаратилган тадбирлар ташкил этилди. Учрашув ва давра суҳбатларида 3,7 миллионга яқин ёшлар қамраб олинган.

Мамлакатимиз ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари трансмиллий наркогурuhlарни фош этиш ва фаолиятига чек қўйиш, контрабанда каналларини аниқлаш, гиёхвандлик экинларини йўқ қилиш бўйича махсус операцияларни ўтказиб келмоқда. Хусусан, мунтазам ўтказиб келинаётган «Қорадори» операциялари давомида таркибида наркотик моддалар бўлган ўсимликларни ғайриқонуний равишда етиштириш, сақлаш ва шу каби ҳолатлар аниқланмоқда.

Мамлакатимизда қўлланаётган амалиётга кўра мусодара этилган наркотик воситалар Давлат комиссияси аъзолари ва барча суд-ҳуқуқ тартибот органлари, БМТ, жамоатчилик ва оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирокида тегишли тартибда йўқ қилинмоқда.

Бугун юртимизда аҳолининг ижтимоий муҳофазага муҳтож қатламларини иш билан таъминлашга ҳам долзарб вазифа сифатида қаралмоқда. Масалан, 2012 йили Бандликка кўмаклашиш ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш марказлари томонидан 7 минг нафардан ортиқ гиёхванд шахсларга иш билан таъминланиш тартиби ва имкониятлари тўғрисида тегишли тушунтиришлар берилган. Улардан 410 нафари доимий иш билан таъминланган. «Маҳалла» хайрия жамоат фонднинг вакиллари иштирокида 4997 нафар шахс ҳақ тўланадиган жамоат ишларига, 4537 нафари эса касбга йўналтирилган.

Гиёхвандликка қарши курашишда ҳуқуқий тарғибот ва ташвиқотнинг ўзига хос ўрни бор. Шуни ҳисобга олиб, кейинги йил-

ларда «Ўзбеккино» миллий агентлиги ва маҳаллий ижодкорлар томонидан «Ўйин», «Сардор 2», «18-квадрат», «Афюн гирдоб», «Жаҳолат чангалида», «Ўргимчак тўри», «Тахид» каби бадиий, «Лоқайдлик балоси», «ОИТС – аср балоси», «Қил устида», «Зулмат салтанати» каби ҳужжатли фильмлар яратилди.

Адлия органлари ва муассасалари томонидан ҳам бу борада аниқ мақсадга йўналтирилган чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Жумладан, «Мустаҳкам оила йили» давлат дастури доирасида ўтказилган тадбирларнинг 1771 таси гиёҳвандлик, ичкиликбозлик ва шу каби иллатларнинг олдини олиш ва салбий оқибатларини тушунтиришга бағишланди. Юристар малакасини ошириш маркази профессор-ўқитувчилари томонидан «Гиёҳвандлик билан боғлиқ салбий ижтимоий муносабатлар ва уларнинг профилактикаси» номли услубий қўлланма тайёрланди. Бундан ташқари, марказда малака ошираётган ва қайта тайёргарликдан ўтаётган юристарга, илк бор судьялик лавозимига тайинланиш учун захирага олинган тингловчиларга мунтазам равишда гиёҳвандликка доир маърузалар ўқилмоқда.

Ҳадича Сулаймонова номидаги Республика суд экспертизаси марказида «Наркобизнесга қарши кураш самарадорлигини оширишга қаратилган гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг микромиқдорини криминалистик тадқиқ этишнинг янги, илмий асосланган услуб-

ларини ишлаб чиқиш ва суд экспертиза амалиётига татбиқ этиш» мавзусида тадқиқотлар олиб борилмоқда. Зарур адабиётлар ўрганилиб, экспертиза материалларидан гиёҳвандлик воситаларининг микромиқдорини сақлаган далилий ашёларнинг 12 та намунаси жамланди. Хроматомасс-спектрометрия усулидаги таҳлилга асосланиб уларнинг криминалистик моҳияти белгиланди.

Мазкур йўналишда ҳудудий адлия органлари томонидан ҳам зарур чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Масалан, Фарғона вилоят адлия бошқармаси ва ФХДЁ органлари гиёҳвандликнинг салбий оқибатларини тушунтиришга қаратилган тадбирларни ташкил этишмоқда. Уларга аҳолининг турли қатламлари, айниқса, ёшлар, бу даражада йўликкан кишилар ва уларнинг оила аъзолари жалб қилинмоқда.

2012 йил давомида таълим муассасалари ўқувчигалабалари иштирокида 40 та давра суҳбати ва жойларда 18 та маърузалар ташкил этилган. Жумладан, давра суҳбатларида «Камолот» ЁИХ бўлимлари, ҳокимликлар ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссия, ички ишлар бўлимлари, хотин-қизлар қўмиталари, ФХДЁ ва ўзини ўзи бошқариш органлари ходимлари ҳамда наркологлар қатнашиб, иштирокчиларга «Гиёҳвандлик – аср вабоси», «Ёш умрингни завол қилма» мавзуларида маъруза қилинган. Уларда гиёҳвандликнинг оғир оқибатлари акс этган «Гиёҳвандлик – аср вабоси» номли видеофильм намойиш этилган.

Фарғона вилоят ҳоким-

Ўзбекистон – минтақадаги наркобизнес авж олган Афғонистон билан чегарадош. Дунё бозорида тарқатилган қорадорининг асосий қисми ушбу давлатда етиштирилиб, уни ноқонуний йўллар билан Марказий Осиё мамлакатлари орқали Фарбга етказишга бўлган уриниш йилдан-йилга кучайиб бормоқда.

лиги ҳузуридаги наркотик моддаларни назорат қилиш минтақавий комиссияси томонидан ҳам ёшлар орасида наркотик воситаларнинг тарқатилишига қарши курашиш, наркотик билан боғлиқ жиноятлар содир этилишининг олдини олиш ва фош этишга қаратилган профилактик тадбирлар ташкил этилган. «Ёшлар орасида наркотик моддаларнинг тарқатилишига қарши кураш ойлиги» давомида вилоятдаги 5 та олий ўқув юрти, 156 та касб-хунар коллежи ва академик лицей, 918 та умумтаълим макта-

би, 1024 та кишлоқ ва маҳалла фуқаролар йиғинида учрашувлар ўтказилган. Уларда вилоят, шаҳар ва туман ҳокимликлари ҳузуридаги наркотик моддаларни назорат қилиш комиссияси аъзолари, «Камолот» ЁИХ, вилоят ОИТСга қарши кураш маркази, вилоят наркология диспансери, халқ таълими, ўрта махсус, касб-хунар таълими бошқармалари ходимлари қатнашган.

Таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон наркотик моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши кураш бўйича халқаро ҳамжамият олдидаги ўз мажбуриятларини тўлиқ бажармоқда. Буни БМТнинг Марказий Осиёда наркотиклар ва жиноятчилик бўйича минтақавий ваколатхонаси ҳам мамнуният билан эътироф этмоқда. Масалан, 2012 йил 3–4 октябрь кунлари Қозғонистоннинг Олмаота шаҳрида ушбу ваколатхона ташкил этган ўқув-семинарда Ҳадича Сулаймонова номидаги Республика суд экспертизаси марказининг бу борадаги илмий тадқиқотлари қатнашчилар томонидан юксак баҳоланди.

Ҳар қандай касалликнинг олдини олиш учун, аввало, организмда унга қарши иммунитет ҳосил қилиниши даркор. Демак, гиёҳвандликка қарши курашиш, ёшларни бу балодан асраш учун тарғибот-ташвиқот ишлари кўламини янада кенгайтириш, шу орқали фуқароларимиз онгу шуурида иммунитетни кучайтиришимиз зарур.

Кўчқор ТОҒАЕВ,
Ўзбекистон Республикаси
Адлия вазири ўринбосари,
Наркотик моддаларни
назорат қилиш давлат
комиссияси аъзоси